Цуг орн-нутгудин пролетармуд, негдцхәтн!

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг танъгъчин, Элст балгъсна комитетсин болн Хальмг АССР-н Деед Советин газет.

№ 228 (3212) | 1958 дж. ноябрин 16 | Үннь 20 деншг

Партийн организацс хөөчнрин социалистическ дөрлдә гардлгъан ясрулдж, КПСС-н XXI-ч хургиг уктдж авсн даалгъвран күцәхднь теднд цуг халхарнь дөнъ болцхах зөвтә.

Хөөчнр—ик ачта улс

Үвлин киитн шуургънла чигн, хаврин хар салькнла чигн, зуна цунцг халунла чигн, намрин хурчинглә чигн, төгәлнъ джилдән хөөнә ард дахдгнь кемб гихлә—хөөчнр болдг.

Хальмг республикин экономикднь хө өсклгън голлгч залцнь болджана.

Энъг-шаджу уга Хальмгин өргн теегт кесг минъгън хөн идшлдж, өсдж, өргджлдж йовна. Тедниг хәләдж, халгълдж, єсрдж өскдж, өөдлүлдж йовх улснь, көдлмштән үнн гол седклән өгсн мана олн хөөчнр болджана.

Хөөчнрин гарт ик зөөр даалгъгдсн бәәнә. Хөөчнр—ик ачта туста улс.

Олн әмтнә үмсх-зүүхиг, идх-уухиг, хот хоолинь, селәнә эдл-ахун эдл-уушиг элдджүлхин төлә күчтә гиӊг атата-маргъата ноолдан болдж йовх цагт хөөчнрин күцәх зөвтә үүл-төрмүднь йир олн болчкад элдү сәәхн күндтә.

Хөөч гисн—партийн, советск болн нань чигн цуг организацсин тасрхан уга оньгт, теднә килмджд бәәх зөвтә, ик күндтә, ик тсомсрта күн

Зуг түүгинь, бәәрн газрин зәрм партийн болн советск организацс, эдла-хун организацс, киндж, арднь ордж тоолцхахш. Тегәд чигн, зәрм газрар, хөөчнрин бәәх бәәдлинь ясруллгънд, кергл гдджәх тоотарнь эдниг теткл гънд, ик тату оньг өггднә гидж келх кергтә.

Республикин совхозмуд эн джил 55 сай 400 минъгън арслнъг мөнъг гаргълдж тосхлт делгрүлх бәәсмн. Эдн түүнәсн әрән гидж 42 процентинь олзлцхадж.

Эн джилин хаврар хурагдсн, селәнә эдл-ахун өмн нүүрт йовх улсин хург деер, республикин колхозмуд болн совхозмуд, малин ард йовх улсд нерәддж 800 шин гермүд, тер тооднь, хөөчнрт нерәддж, 500 шин гермүд бәрцхәх болдж бий деерән даалгъвр авцхала.

Болв, зуг эдн тер даалгъвран күцәдж чадлго, нердән йир гутацхав. Тер темдглгдджәсн гермүдәсн эдн әрән гидж 136 гермүд тосхцхав.

Приозерн района совхозмуд хөөчнртән 52 шин гермүд тосхх бәәсн, эдн муудан ордж 17-н гермүд бәрцхәдж. Бас эн района „Сарпа", „Сухотинский" болн „Приозерный" совхозмуд эн джил хөөчнртән нег чигн гер бәрсмн уга.

Приютненск районахн бас дже гидж зутрцхадж. Хөөчнрт нерәддж 50 шин гер бәрх бәәсн, эдн 7-н гер бәрцхәдж.

Ода цуг эн тоотар авад хәләхлә, малин ард йовх улст, хөөчнрт, мана партийн болн советск организацсин, комсомольск болн профсоюзн организацсин, нег үлү эдл-ахун халхин организацсин килмджнь, оньгнь йир тату болджахнь ил медгдджәнә.

Республикд нертә сән хөөчнр олн бәәнә. СССР-н Деед Советин депутат, ах хөөч Кичиковаг, Социалистическ Күч-көлснә Геройммуд, ах хөөчнр Попенког, Щепиниг, нань чигн тиигдж нернь олнд туурсн хөөчнриг кен йир эс меднә.

Үвлд белдврин көдлмшин цагт, шамдгъа седвәртә хөөчнр малдан дулан хаша-хаац босхдж авлгъан, малинь үвлзнъгүрн өөрдхдж өвс зөөдж авлгъар, бийсдән гермүд бәрдж авлгъар зөвәр ик көдлмш кецхәв.

Мал үвлзүллгън—ик төр. Хар газрт эн джил мана республикәс 422 отар үвлзхмн. Хөөнә яях-кеехинь хөөчнр йилгъхмн. Муурхнь болв чигн, сәәрхнь чигн цугъарн хөөчнр деер ачгдджана. Тер төләд, күн болгън күн хөөч боллдж чадшго.

Мана республикин колхозмудар болн совхозмудар хөөчнр цугтан күцәдән темдглгдлдж диглгдәд уга. Ода чигн дутджацхана. Шуд ганцхн Целинн района бийднь 200 гар хөөчнр дутджана. Эн йовдл йир ик самгъа, ик хаджгър йовдл.

Хөөнә өслтиг цаарандын улм түргдүллгънд, селәнә эдл-ахун эдл-уш элвджүллгънд, хөөчнрин чинрнь йир ик.

Иим улс оньдинд, мана партийн болн советск организацсин, эдл ахун организацсин, колхозмудин болн совхозмудин гардачнрин тасрхан уга хәләмджд, килмджд, оньгт бәәцхәх зөвтә.

Района эдл-ахун болн культурин делгрлтин төлә

Юстинск района 1-ч партконференцәс

Юстинск район—мана республикд каракуль хөд олар өскдг район. КПСС-н XX-ч хургин шиидвр болн терүнә дарунь партин болн правительствин гаргъсн тогтаврмуд күцәгъәд, района партийн организац давсн джилин эргцд, каракуль хөөдин тоогънинь өсхин, энүнәс гардг эдл-уушинь элвджүлхин тускар темдгтә көдлмш күцәв.

КПСС-н района комитетин негдгч сегләтр үр Лидж-Гәрән Бадм кесн тооцана докладтан тер тускар келв. Район ноос государствд оруллдж өглгънә зурагъан болзгаснь урд 105,7 процент күцәв, Төрскнд 82.618 каракуль хүрсх хулдгдв, 100 хөн болгънас 113 хургън авгдв. 9 сарин туршарт хөөдин тонь 42.346 толгъа өсв. Район малд хот белдлгънә зурагъан күцәв, эн джил совхозмуд цугтан гару угагъар көдлмшән кедж дууседжана.

— Эн джил мана район ноос, каракуль хүрсх белдлгънә, хургъд өскдж авлгъна зурагъан үзмджтә кевәр күцәсн төләдән ВСХВ-д орлцх зөв авч батлгдв. Көдлмшин өмн нүүрт йовх 74 хөөчнр, малчнр болн «Енотаевский», «Северный», «Полынный» совхозмуд бас тиим зөв авцхав, — гидж докладчик келв.

Келгдсиг дахулдж докладчик болн күүндврт орлцсн делегатнр, района партийн организацсин көдлмшт бәәсн дуту-дундинь илдкдж бас келцхәв.

«Никольский» совхозин көдлмшч үр М. Шерстеникин, «Раздольный» совхозин 3-ч фермин залгч үр Г. Четвериков, РТС-н директор үр А. Апушев болн нань чигн делегатнр, эдлахун зәрм гардачнрин көдлмшинь шалгъдж келцхәв, малас гару гарлгън ода чигн ик, өмн нүүрт йовачнрин көдлмшин дамшлтинь тархалгън сулар кегдә, малчнриг кергтә тоотар тетклгън му гидж заацхав.

—Мана совхозд хөөдәс гару гарлгън 2,6 процент күрв,—гидж үр Четвериков келв.—Энүнә учрнь болхла, хөд үвләр хургъллхд, малиг сән хаша-хаацар, хотар, хәләврәр эс тетклгънд бәәнә. Эн джил хөд хургълуллгъиг ора кесн учрар, 420 хургън зуна халу даалго үкв. Ода болхла, совхозин мал үвлзүллгънд белдлгънд ик дуту-дунд бәәнә. Хөөчнрин бригад күтцдән көдлх улсар диглгдәд уга, тепляк тосхгддж дусгдад уга, хөөчнр бәәх гермүд хашнъгар тосхгдджана.

Иим йовдлмуд «Северный», «Никольский» совхозмудт чигн бәәнә гидж конференцд келгдв. Районд гару гарсн, алгдсн, олна хотд олзлгдсн хөөдин тонь ода 16 минъгън толгъа күрч. Эн учрар чигн «Раздольный», «Эрдниевский», «Полынный» совхозмуд хөд өсклгънә зурагъан күцәсмн биш, районар бүкл дән чигн сән биш.

«Енотаевский» совхозин директор үр В. Помытков, района күцәгч комитетин ахлач үр Е. Шиловин, «Раздольный» совхозин директор үр Я. Зоткин болн нань чигн делегатнрин келсн үгднь, цаарандан күцәх төрмүдт оньг тәвгдв. Мал үвлзүллгънд ик саалтг гарчахнь, совхозмуд цугтан олзта-орутагъар көдлдж чадхд ямр харшлт бәәхнь заадж келгдв. Совхозмудт хөөнд искусственн көг тәвлгън муугъар кегджәнә, районд мал үвлзх газр тал зөөсн өвснь зуг 35 процент. Ода күртл хөөнә 35 хош ясгдад уга, хөөчнр нургълдж газр герт бәәцхәнә.

— Каракульск хөд өскдг совхозмуд гару угагъар, хәрнь нам цур олзтагъар көдлдж чадхинь эн джилин көдлмшин дигнь үзүлв,—гидж «Енотаевский» совхозин директор үр Помытко келв. — Энүнә төлә эдл-уушин үннинь багъруулхмн, күч-көлснә гарцинь өөдлүлхмн. Эн джил мана совхозд каракуль хүрсхин болн хургъна үннь, 1957 джилинлә дүнъцүлхлә, холван килврдв. Тегәд чигн 500 минъгън арслнъ ору авөвди.

«Раздольный» совхозин директор үр Зоткин, мана совхоз Иджл деер бәәнә, эн учрар тәрән-темс, сад ургъалгъ, гахас, шовуд өсклгъ кедж болхмн. Эн төриг республикин селәнә эдл-ахун Министерств даруд таслдж шиидвр гаргъдж йилгъх зөвтә,—гидж келв.

— Мана район эн джил 15 минъгън тонн эрдни-шишән силос булв, 5 минъгън центнер эрдни-шишән буудя авө,—гидж үр Шилов келв.—Мана хагсу теегт чигн эрдни-шишә ургъадж авч болхнь тегәд лавта батрагдв. Болв эдл-ахун зәрм гардачнр эн культурт дурго болдган үзүлцхав. Үлгүрнь, «Никольский» совхозд 766 гектар газрт эрдни-шишә гарлго үрдж одв. Эн совхоз 225 гектарт 68-д кг. эрдни-шишән буудя гектар болгънас авө. Көдлмшин иим ик му ашнь—совхозин ах агроном үр Сосик эрдни-шишәг төртән авлго, харшлтан күргәд йовсар гарв.

«Северный» совхозин эклц парторганизацин сегләтр үр Ямадаев, автобазин парторганизацин сегләтр үр Василевский, района газетин редактор үр Абугалиев болн нань чигн делегатнр, КПСС-н района комитет эклц партийн организацсиг, комсомолиг болн профсоюзиг, идеологическ көдлмшиг сулар гардгинь шалгъдж келцхәв.

— КПСС-н района комитетин сегләтрмүд үүрмүд Лиджи-Гаряев, Шереметьев болн нань чигн көдләчнрнь совхозмудт хая-хая ирцхәнә. Мана совхозд болхла күцәгч комитетин ахлач үр Шиловиг гардачнр зуг таньцхана, — гидж үр Ямадаев келв.

Районд гүүлгәнә, эрүл-менд харлгъна учрежденьсин, бәәрн газрин Советсин көдлмш ясрулхин тускар конференцд чикәр келгдв. Делегатнр Оргчкиев, Коняев, Далаев, Петькиев, нань чигн улсин келсн үгднь, теднә көдлмшт бәәх дуту-дундснь тодрха кевәр заагдв. Районд потребсоюз гаргъхмн гидж келгдв.

КПСС-н района комитетин тооцана докладар конференцд 18 күн босдж үг келцхәв. Конференцин көдлмшт КПСС-н Хальмг танъгъчин комитетин сегләтр үр В. В. Чехлов орлцв.

Конференц КПСС-н района комитет, шүүврин комисс шинәс сунъгъв, танъгъчин XIX партконференцд делегатнр сунъгъв.

КПСС-н района комитетин бүрдәмджин пленум хурагдсн, КПСС-н района комитетин сегләтрт үр Лиджи-Гаряев Б., хойрдгч сегләтр — үр Н. Н. Кравченко сунъгъгдв.

Б. САНГАДЖИЕВ.

Ленинград. Ленсоветин нертә технологическ институтин резинә технологин кафедрин профессор А. Б. Кусов дару-дарунь „Красный треугольник" заводт ирнә. Энд инженерн-техническ көдләчнртә хамдан, көлд үмсдг хувц кех сән чинртә резин кедж гаргългъна туск төр хагълна. Ученис болн производственникүд хамдан көдлснә ашнь резингъәр кесн эд-таврин чинринь ясрулхд ик дөнъ болна.

ЗУРГТ: заводин лабораторт. Профессор А. Б. Кусов болн лабораторин инженер С. А, Бабошина калош цутхдж кедг, ясрулгдсн резинә чинринь хәләджәнә.

ТОРГЪН НООСТА ХӦН—ХАЛЬМГ

ХӦ ӦСКЛГЪНД КҮЦСН ДИИВРМҮДӒРН ТӦРСКӒН БАЙРЛУЛИЙ

Хальмг АССР-н селӓнӓ эдл-ахун, цуг колхозникүдүр, колхозницүр, совхозмудин кӧдлмшчнрүр, селӓнӓ эдл-ахун специалистнрүр республикин хӧ ӧскӓчнрин хургт орлцачнрин дуудвр

Үнтӓ үүрмүд!

КПСС-н XX-ч хургин болн Советск Союзин Коммунистическ партин ЦК-н Пленумсин туудждлгч шиидврмүд күцӓдж, КПСС-н XXI хургиг диилвртӓгъӓр тосдж, мана орн-нутгин күч-кӧлсчнр буудя, мах, үс, малин тос болн нань чигн селӓнӓ эдл-ахун хот-хол гаргългъиг икдүллгънд берк сӓн күцлтс бӓрв.

Эн кергт Хальмг республикин күч-кӧлсчнр чигн темдгтӓ диилвр бӓрв. 1958 джил мана республикин колхозмуд болн совхозмуд государствд 11,5 сай пуд буудя орулдж ӧгв —эн янчта йилгъӓн ургъц, 1956 джилиӓс хойр холван ик.

Сүүлин хойр джилин эргцд республикин колхозмудар болн совхозмудар үвлин болн эрт хаврар хӧ хургълулснас авн, кошарт хургъд бӓрдж ӧскх эв олсн учрар, хӧӧнӓ толгъа 496 минъгън, эс гидж 35 процент ӧсв, ноос авлгън 19, 5 минъгън центнер, эс гидж 40 процент күрч ӧсв. Эн джил государствд 92 минъгън каракуль хүрсх орулдж ӧггдв.

Кесг эдл-ахус болн район хӧ ӧсклгънӓ, государствд ноос орулдж ӧгх болн хулдх зурагъан джил болгън күцӓцхӓнӓ.

Республикин эдл-ахусар хӧ ӧскдг билгтӓ-эрдмтӓ сӓн кадрмуд ӧсв. «Черноземельский» совхозин ах хӧӧч Суховеев Алексей Лаврентьевичин бригад зун хӧн болгънас 139 хургъд авв, хӧн болгънас 7,2 килограмм ноос авв, Элст балгъсна Сталинӓ нертӓ колхозин ах хӧӧч Михайленко Антон Стефановичин бригад зун хӧн болгънас 125 хургъ, хӧн болгънас 6,4 килограмм ноос авв, «Приозерный» совхозин ах хӧӧч Кекеев Ханга Ностаевичин бригад зун хӧн болгънас 129 хургъ авв, хӧн болгънас 5 килограмм ноос авв. 107-ч номертӓ совхозин ах хӧӧч Пластомак Максим Васильевичин бригад зун хӧн болгънас 121 хургъ авб, нег хӧн болгънас 6 килограмм ноос авв. «Енотаевский» совхозин ах хӧӧч Утегенов Айтимин бригад зун каракуль хӧн болгънас 132 хургъ авв, хүрсхин 85 процентинь негдгч сортар орулдж ӧгв.

«Черноземельский», «Сарпа», «Енотаевский» совхозмуд, Сарпинск района «Гигант» колхоз, Элст балгъсна Ленинӓ нертӓ, Сталинӓ нертӓ колхозмуд, Яшалтинск района Кировин нертӓ колхоз болн республикин нань чигн эдл-ахус хӧ ӧсклгънд сӓн үзмдж бӓрв.

Приозерн района совхозмуд хӧн болгънас, тоод орсн 5,8 килограмм ноос авв, Элст балгъсна эдл-ахус — 5,2 килограмм ноос авв.

Буудя, ноос гаргългъар ик диилвр бӓрсн тӧлӓднь, государствд буудя зурагъасн үлү орулдж ӧгсн тӧлӓднь Цугсоюзин Селӓнӓ Эдл-ахун Гӓӓхүлин Ах Комитет мана республикиг 1-ч девснъгин дипломар ачлв. Западн район, Западн района «Южный» совхоз, Яшалтинск района Ленинӓ нертӓ болн «Заветы Ильича» колхозмуд 1-ч девснъгин дипломар ачлгдв.

Юстинск район, Западн района 112-ч номертӓ совхоз, Яшалтинск района Кировин нертӓ болн «Новый мир» колхозмуд, Элст балгъсна Ленинӓ нертӓ колхоз II-ч девснъгин дипломар ачлгдв.

Приютненск район, Сарпинск района «Гигант» колхоз, Яшалтинск района «Победа» колхоз, Элст балгъсна Сталинӓ нертӓ болн «Победа» колхозмуд, «Енотаевский», «Северный» болн «Черноземельский» совхозмуд мӧрӓ авцхав. Республикин кесг олн мал ӧскӓчнр алтн, мӧнъгн болн күрл медальмудар ачлгдцхав.

Болв, бидн, хӧ ӧсклгънд мана бӓрсн диилвр, партин болн правительствин тӓвсн эн ик чинртӓ эдл-ахун халх даалгъвриг күцӓлгънд түрүн ишкдл гидж тоолджанавдн.

Бидн, мана кӧдлмшт ода чигн олн дуту-дунд бӓӓнӓ гидж тоолджанавдн. Ода чигн селӓнӓ эдл-ахун культурин ургъц багъ, мах, ноосн болн малас гардг эдл-уш гаргългън чигн багъ, хӧӧнӓ ӧслгън чигн, терүнӓс гардг ноосн икдлгън чигн йир хашнъгар кегдджӓнӓ, орн-нутгт ӧсджӓх эдлвриг эн тоот күцц теткджӓхш, совхозмудин болн колхозмудин агъу ик кӧрнъглӓ болн эв-аргъла ирлцдж бӓӓхш.

Бидн, колхозникуд, совхозин кӧдлӓчнр, селӓнӓ эдл-ахун специалистнр эврӓннь чидл-аргъан болн 1959 джилд хӧӧнӓ толгъа цаарандинь ӧӧдлүлх болн ноос гаргългъиг икдүлх кӧрнъгӓн шүүдж хӓлӓчкӓд, республикин селӓнӓ эдл-ахун цуг күч-кӧлсчнриг, хӧд ӧсклгънӓ шин диилврин тӧлӓ социалистическ дӧрлдӓнд орлцхиг дуудджанавдн. Энүнӓ тӧлӓ эрк биш иим кӧдлмш кех кергтӓ:

1. Ӧӧрхн ӧдрмүдт хӧӧчнр бӓӓх гермүд яслгъиг болн тосхлгъиг тӧгсӓхмн, тер мет кошармуд, дулан хашас, базмуд болн цас бӓрдг шитмс белдлгъиг тӧгсӓх кергтӓ. Мал үвлӓх газрур малд күрх ӧвс зӧӧх кергтӓ, Хар газрт бӓӓх участксур хӧн болгънд 25 килограмм күртмӓр хотин буудя зӧӧх кергтӓ.

2. Хӧн малин үвлзлгъиг ни-негн кевӓр кехмн, цуг хӧӧдиг үвлӓс бүрн бүтн авч гархмн; эдл-аху болгън хӧ ӧсклгъиг ӧӧдлүлх государственн зурагъан күцӓхмн.

3. Үвлӓр болн эрт хаврар хӧ хургълуллгънд сӓӓнӓр белддж, ни-негн кевӓр эн кӧдлмшиг кехмн. Эдл-аху болгънд хургъд ӧсклгънд кошарн-базовой эв-аргъ олздж, бичкн хургъдиг асрхмн. Хургълх зун хӧн болгънас ядхдан 110 хургъ авхмн.

4. Торгън ноосга хӧн болгънас 5,5 килограмм, наадк хӧӧдӓс 5 килограмм ноос киргъдж авхмн. 85 процентӓс тату биш негдгч сорт каракуль хүрсх государствд орулдж ӧгхмн.

5. Колхоз, совхоз, район болгън, республик, ноос орулдж ӧгх болн хулдх государственн зурагъан Алдр Октябрин 42-ч джилин ӧӧнлӓ күцӓхмн.

☆ ☆ ☆

Хальмг республикин олн-ӓмтнӓ эдл-аху цаарандинь делгрлгънд ӧгчӓх партин болн правительствин килмдджд, Советск Союзин Коммунистическ партин XXI хургиг чинртӓгъӓр тосхин кергт, хӧ ӧсклгъиг икӓр ӧӧдлүлхин тӧлӓ, ноосна гарлгъ делгү икдүлхин тӧлӓ, социалистическ дӧрлдӓнӓ тугиг улм ӧӧдӓн ӧргхдӓн, бидн, республикин хӧ ӧсклгънд кӧдлӓчнр күчн-чидлӓн нӧӧш угавдн.

Хӧ ӧсклгъиг цуг аргъарнь делгрүлхмн

Хальмг АССР-н селӓнӓ эдл-ахун министр М. С. БАБЫШЕВИН дәкладас

Селӓнӓ эдл-ахуг цуг халхарнь хурдар ӧӧдлүлхин тускар партъ болн правительств диглдж гаргъсн тӧрмүдиг күцӓдж, Хальмгин мал ӧскӓчнр эн джил хӧ ӧсклгъӓн болн ноос авлгъан цаарандинь улм икдүлв. Эн джилин ноябрь сарин нег шинд, нидн джилин ноябрь сарин нег шинд бӓӓснлӓ дүнъцүлхд, республикин колхозмудин болн совхозмудин хӧӧнӓ то 173 минъгън толгъа, эс гидж 10 процент ӧсв.

Хӧ ӧсклгънӓ зурагъан сӓӓнӓр күцӓснь Западн района Чапаевин нертӓ, Сталинӓ нертӓ, «Пролетарская победа» колхозмуд, Яшалтинск района «Заветы Ильича» колхоз болн 105-ч номертӓ совхоз, Черноземельск района «Черноземельский» совхоз, нань чигн эдл-ахус.

Ноос киргъдж авлгън болн государствд худдлгън, нидн джилинлӓ дүнъцүлхд 8609 центнер ӧсв. Ноос белдлгънӓ джилӓ зурагъан болзгасн урд күцӓснь Элст балгъсна, Черноземельск, Юстинск, Каспийск районин колхозмуд болн совхозмуд. Каракуль хүрсх орулдж ӧглгънӓ зура давулдж күцӓгдв. Эн джил 92 минъгъ шаху хүрсх государствд орулдж ӧггдв.

Ноос икӓр киргъдж авснь Черноземельск района «Черноземельский» совхозин, Приозерн района «Сарпа» совхозин, Элст балгъсна Ленинӓ нертӓ, Сталинӓ нертӓ, «Победа» колхозмудин, Яшалтинск района Кировин нертӓ колхозин хӧӧчнр. Эн эдл-ахус хӧн болгънас 6 — 7,2 килограмм ноос киргъдж авцхав.

Зун ӓӓдир хӧн болгънас хургъ икӓр ӧскснь Приозерн района «Сарпа», Чкаловин нертӓ совхозмуд Западн района 112-ч номертӓ совхоз, «Пролетарская победа» колхоз Юстинск района «Енотаевский» совхоз, Элст балгъсна Сталинӓ нертӓ колхоз. Эдн зун хӧн болгънас 111 — 129 хургъ ӧскв.

Терүнӓс улм сӓн аш күццхӓснь «Черноземельский» совхозин үр Суховеевин, «Енотаевский» совхозин үр Утегеновин, балгъсна Сталинӓ нертӓ колхозин үр Михайленкон хӧӧчнрин бригад, эдн зун хӧн болгънас 120-140 хургъ менд ӧсклж, экӓснь салгъв.

Хӧӧнд эрт кӧг тӓвлгън эн джил нидӓкӓс деер бүрдӓмджтӓгъӓр кегдв. Нидн джилинкӓр болхла. 48 минъгъя хӧн икӓр эн джил үвлӓр хургълхмн. Хӧӧнд эртӓр кӧг тӓвлгънӓ зурагъан сӓӓнӓр күцӓснь Западн болн Каспийск районин колхозмуд болн совхозмуд.

Терүнлӓрнь хамднь, хӧ ӧсклгънд бӓӓх дуту-дундин тускар докладчик келв. Эн джилин ноябрин нег шинд хӧ ӧсклгънӓ зура республикар зугл 91,3 процент күцӓгдв, Целинн, Каспийск, Приютненск, Яшкульск районудар болхла 85-93 процент күцӓгдв. Целинн района «Целинный», «Прудовый» совхозмудт хӧ ӧсклгън нег үлү муугъар кегдджӓнӓ. Зурагъан эдн 62-67 процент күцӓв.

Республикин кесг колхозмуд болн совхозмуд хӧд үкүлӓд, гаргъад бӓӓдг йовдлмуд бӓӓнӓ. Эн джилин 10 сарин эргцд хӧӧнӓ 5,6 процентнь гаруд гарв, нег үлү хургъд икӓр үкв. Целинн района «Целинный», «Прудовый» совхозмудт үксн хургъна тонь 19,5 — 20,3 процент, Яшалтинск района Сталинӓ нертӓ, Приютненск района «Дружба» болн Кировин нертӓ колхозмудт — 13 — 14,6 процент күрв.

Эн заагдсн эдл-ахун гардачнр даалгъсн кергиг тӧртӓн авл уга, хӧд ягъад үкдг учринь йилгъдж олдж чадлго бӓӓнӓ. Зооветспециалистнр муугъар кӧдлджӓнӓ, тедн хӧӧчнрин бригадт хая ирцхӓнӓ, хӧӧг бүрн-бүтн хадгълхд килмджӓн ӧгцхӓхш. Үлгүрнь, Приютненск района малин ах эмч үр Пономарев колхозмудт болн совхозмудт тӧрүц одхш. Селӓнӓ эдл-ахун района инспекцс бас колхозмудт болн совхозмудт юн болджахинь муугъар меднӓ.

Эн туст селӓнӓ эдл-ахун Министерств чигн зӧвӓр бурута. Энүнӓ кӧдлӓчнр хӧӧнӓ фермсин кӧдлмшиг ик дутугъар шүүдж хӓлӓдж залвр ӧгнӓ, хӧн үкдгиг зогсахин туст адгъдж аргъинь хӓӓхш. Сүл цагт эдл-аху дотран гидж хӧд гарутулдг икӓр ӧсв. Эн нег үлү Сарпинск районд болн Элст балгъсна эдл-ахуст икӓр кегднӓ, эдн махид гидж 30 шаху минъгън хӧ алдж, терүнӓс талдан эднд 32 минъгъ гар хӧн үкдж.

Хӧ үвлӓр хургълуллгъна тускар докладчик сӓӓнӓр цӓӓлгъдж келв. Эн тӧрт оньган икӓр ӧгсн эдл-ахус сӓн ашмуд күццхӓв. Үлгүрнь, Юстинск района «Северный» совхоз Элст балгъсна Сталинӓ нертӓ колхоз, «Черноземельский» совхоз үвлӓр хургълулсн зун хӧн болгънас 116-134 хургъ авцхав. Үвлӓр гарсн хургъдас 1,5 — 2 килограмм сӓн ноосн киргъдж авгдв.

Тер бийнь зӓрм эдл-ахун гардачнр хӧ ӧсклгънд эркн чинртӓ эн тӧриг бацад бӓӓнӓ. Үлгүрнь, «Целинный», «Прудовый», «Буратинский» совхозмудин, Элст балгъсна «Победа» колхозин, Сарпинск района Путь Ленинӓ нертӓ, Ильичин нертӓ колхозмудин, Западн района «Ленинец», Целинн района «Родина» колхозмудин, Приютненск района 4-ч номертӓ совхозин гардачнр үвлӓр хӧ хургълуллгънд оньган ӧгцхӓхш.

Хӧӧнӓ тохм ясруллгъна туск тӧрт докладчик икӓр оньган ӧгв. Эн тӧрт бӓӓх олн дуту-дундин тускар эн келв. Тер учрар, хӧӧнӓ классн тохмнь хашнъгар ясрджана.

Ноосна чинрин туст кергтӓ гүджрлт кегдджӓхш. Энүнӓс колхозмуд болн совхозмуд ик гару үзцхӓнӓ. Элст балгъсна колхозмуд шагта ноос икӓр ӧгнӓ. Эдл-аху болгън хӧӧнӓ отар болгъар тус-тустнь ноосна чинринь йилгъдг лабораторта болх кергтӓ гидж докладт заагдв. Ноосна цеврин чинрлӓ ирлцүлдж хӧӧчнрт олвринь ӧгх кергтӓ.

Элстин Госплемрассадникиг болн мал ӧсклгънӓ дамшлтин Хальмг станциг докладчик икӓр шалгъдж келв, эдн колхозмуд болн совхозмуд хӧӧнӓ тохм ясруллгъна кӧдлмш кехд күтц кергтӓ дӧнъ ӧгчӓхш, республикин нүүрлгч хӧӧчнрин дамшлтиг хамцулдж, олнд тархаджахш.

— Хӧӧг бүрн бӓрдж, түүнӓс авдг эдл-уушинь икдүлхд нег ик чинртӓ тӧрнь — хӧ үвлзүллгън. Эн джил колхозмудин болн совхозмудин белддж авсн хот мал үвлзүлхд сӓӓнӓр күрхмн — гидж докладчик келв.

Болсн бийнь, хӧ үвлзүлхд ода бийнь дуту-дунд дала: 327 кошар болн 97 тепляк күртджӓхш. 236 кошаринясвр ода чигн тӧгсӓд уга. «Буратинский» совхозд, Сарпинск района «40 лет Октября», «Путь Ленина» колхозмудт мал үвлзүллгънд белдвр муугъар кегдджӓнӓ, бӓӓх кошармудиннь зугл ӧрӓлинь ясцхадж.

Зӓрм эдл-ахус мал үвлзүлх бӓӓрнүр ӧвс зӧӧлгъӓн хашнъгар кеджӓнӓ. Үлгүрнь, Сарпинск района «Путь к коммунизму» колхозд кергтӓ ӧвснӓнь 16 процентнь, балгъсна Сталинӓ нертӓ колхозд — 34 процентнь мал үвлзх бӓӓрнүрнь зӧӧгддж.

Эн джил Хар газрт 260 гар минъгън хӧн үвлзхмн. Тер бӓӓрнд хӧн болгънд 2,1 центнер ӧвсн белдгдв. Болсн бийнь, Западн района болн Элст балгъсна колхозмуд хӧӧдӓн үвлзх бӓӓриднь күрглгъӓн дуусад уга.

Хар газрт 42 кошарин болн хӧӧчнр бӓӓх 23 герин ясвр дуусгдад уга. Эн кӧдлмш муугъар кегдджӓхнь балгъсна Ленинӓ нертӓ болн Приютненск района Кировин нертӓ колхозмудин участкс.

Үвлзх газртнь хӧӧнд искусственн кӧг тӓвлгън бүрдӓмдж угагъар кегдджӓнӓ. Тер кӧдлмшӓн ода чигн эклдж кегъӓд угань Целинн района «Р[illegible]на» колхоз, Приютненск района Кировин нертӓ болн «Дружба» колхозмуд. Эн эдл-ахус Хар газрт мӧстӓд одх йовдлла ноолдг зер-зевӓн хашнъгар белдджӓнӓ.

Альк чигн тӧрлӓ ӓдл, бас хӧ ӧсклгънд — кӧдлдг улсиг чикӓр диглдж тӓвдж сургългън диилвр йилгънӓ. Болсн бийнь, хӧӧнд кӧдлдг улс икӓр сольгдад бӓӓдг эдл-ахус бӓӓхнь докладт заагдв. Ода чигн күтц диглгдӓд уга хӧӧчнрин бригадс бӓӓнӓ. Хӧӧчнрин культуринь болн бӓӓх бӓӓдлинь ясруллгънд муугъар оньг ӧггджӓх газр бас бӓӓнӓ. Хӧӧчнрин медрлинь ӧӧдлүлхин кергт хӧ ӧскӓчнрт зооветсургъмдж делгү бүрдӓдж, зооветеринарн курсмудт багъ наста колхозникудиг болн совхозин кӧдлмшчнриг орлцулх кергтӓ гидж докладчик келв. Эн тӧриг толгъалхнь селӓнӓ эдл-ахун ра[illegible] инспекцсин кӧдлӓчнр болн колхозмудин болн совхозмудин специалистнр болх зӧвтӓ.

— Иргчдӓн мана республик ядхтан 2300 минъгън хӧӧтӓ болх зӧвтӓ, — гидж үр Бабышев келв. Хургълх зун хӧн болгънас 110 хургъ ӧсклж, экӓснь салгъдж, хӧн болгънас дундлад 5,5 килограмм ноос киргъдж авч, орн-нутгтан 100 минъгън каракульск хүрсх, тиигчкӓд, тегӓд 85 процентинь негдгч сортар ӧгх тӧр мана ӧмн зогсджана.

Тиим үзмдж күцхин тӧлӓ мал үвлзүллгъиг бүрдӓмджтӓгъӓр кедж, хӧӧнӓ тохм ясруллгъна кӧдлмшиг сӓӓнӓр кедж, хӧн хургълхд цаглань белддж, хургъд ӧсхд сӓн таал бүрдӓх кергтӓ.

Партийн организацс хӧӧчнрин социалистическ дӧрлдӓ гардлгъан ясрулдж, КПСС-н XXI-ч хургиг уктдж авсн даалгъвран күцӓхднь теднд цуг халхарнь дӧнъ болцхах зӧвтӓ.

Сургъульчнрин участкд

Эн джил Западн района Лапинӓ эклц школин сургъульчнр школин участкас эрднишишӓн, мӓнъгрснӓ, морковин, хайарин болн помидорин ик ургъц хурадж авцхав.

Эн школин сургъульчнрин дӧнъгӓр сургъмджин болн дамшлтин сӓн участк энүнд бүрдӓгдв.

Ода сургъульчнр үвлд белдвр кедж, тӓрсн моддудан хӓлӓдж кӧдлджӓцхӓнӓ.

И. ШАНТАРОВИЧ.

РЕСПУБЛИКИН МАЛ ÖСКЛГЪНД ГОЛ ХАЛХНЬ

Зун хööнäс 140 хургъ авхин тöлä

УТЕГЕНОВ С. Г.

Юстинск района «Енотаевский» совхозин ах хööч

Мини отарт ӯвлäр, эрт хаврар хöд хургълуллгън 7-ч джилдäн кегдджäнä. Энӯнä гол тöрнь—дулан кошар, хаша-хаац белдлгън болджана. Дулан бääрн, шимтä сäн хот белдклä, эртäр хööнä тöл авлгъиг диилвртäгъäр кедж болхмн.

Ода бидн хöд ӯвлзӯллгънä белдврäн тöгсгдж йовнавдн. Ирх джилд 100 хöн болгънас 140 хургъ авхин тöлä шунлтта ноолда кеджäнäвдн.

Хööнä тохм улм ясрулхмн

НЕНАШЕВ П. Н.

Сарпинск района 2-гч номертä совхозин ах хööч

Ӯвлин цагт хöн малд, нег ӯлӯ ӯвлäр, эрт хаврар гарсн хургъдт дигтä-дарата, сäн асрмдж бӯрдäлгън — хööдиг, эднä хургъдиг бӯрн-бӯтнäр, таргън-цадхлнъгар ӯвлäс авч гаргългънд эркн чинртä болна.

Малин хотиг дигинь олдж эс öгхлä ямаран чигн сäн хот чинрäн геедг саам бääнä. Сäн öвсиг, гуйр-буудяг сääнäр кемджäлäд, цеврäр эдлхлä шаг гархш, эн хотиг дурндь тäвäд эс гидж му ясльд тäвäд хööнд ишкӯлäд ӯрäдж чигн болхмн. Эн туст хööчнр бийнь эзн болх зöвтä.

Би хööнä ард 1931-ч джилäс авн йовав. Эн цагин эргцд мини гарар дамдждж багъ гихдäн 28 минъгън хöн öскгдäд, эдл-ахуд öггдв. Эртäр хööнä тöл авлгън мана бригадт шин тöр биш, бидн энӯг сӯл джилмӯдт джил болгън кеджäнäвдн.

Эртäр гарсн хургъд ямаран сäн болдгиг иим ӯлгӯрäс ӯздж болхмн. Мана отарт ӯвлäр гарсн хургъд экäсн салх цагтан—эр хургъднь 44 килограмм, кӯӯкн хургъднь—34 килограмм болдж öссмн.

Торгън нооста хööдин тохминь улм сääрӯлхин тöлä хуцмудан совхозмуд хоорнд сольцджах кергтä эс гидж нег тохмин ööрхн цусн ниилäд хööнä тохм муурхнь лавта.

Дулан хаша белдхмн

УБУШАЕВ С. У.

Яшкульск района, 108-гч совхозин ах хööч.

Эртäр хöд хургълуллгъиг диилвртäгъäр кехин тöлäд ик эртäс авн, кöгнь тäвгдх нääднр хööдин болн хуцмудин чинäгъинь ясх кергтä. Чинäнь тату хööдин тöлнь чигн му болна, дакад эцн хöд олар хусрна.

Мана бригадин нääднр хöд искусственн кöгд сäн чинäтä гъäр орцхав. Хуцмуд бас сäн чинäтä билä. Дакад эднд гуйр-буудя öггдäд, сäн асрмдж кегдлджäв. Эн учрар мана отарт эртäр искусственн кöг тäвлгън му бишäр кегдв.

Ниднин джил дулан хаша кӯртджäсн уга билä. Эн джилд дулан хойр хаша кегдсн бääнä. Малин сäн чинртä хот, дулан хаша-хаац, дакад мана шунлтта сäн кöдлмш—цуг эн тоот, 1959 джилд 100 хöн болгънас 120 хургъ, хöн болгънас 7 килограмм ноос киргъдж авх эв-аргъ öгчäнä. Бидн эн даалгъвран кӯцхин тöлä чидлäн, медрлäн, эв-аргъан äрвллго кöдлнäвдн.

МИНИ ДААЛГЪВР

Д. ПАЛЬТЕЕВ.

Элст балгъсна Буратинск совхозин ах хööч.

Эн джилд мана совхозин коллектив олна малд дурндан кӯрх малин хот белдджавб. Эн учрар мана совхозд эдл-ахун кöдлмш, тӯрӯн болдж хöн мал öсклгънä керг яслгъна эв-аргъ учрджана.

Би, КПСС-н XXI хург уктлгъна социалистическ дöрлдäнд орад, 1959 джилд хургълх 100 хöн болгънас 130 хургъ, эврäнь отарин хöн болгънас 5,5 килограмм ноос авх даалгъвр авчанав. Эн öödм даалгъвран кӯцäхин тöлä чидлäн, медрлäн нööлго кöдлдж, ирх джилд государствд ноос, мах икäр öгхин тöлä ноолднавдн.

Мини ӯг

Г. ПЕРКАСОВ,

Приозерн района «Северный» совхозин хööч.

Мини отарт эрт хаврар хургълсн 100 хöн болгънас 125 хургън авгдв. Каракульск тохмта 755 хургъна хӯрсхин 85 процентнь 1-ч сортар государствд öггдв. Ода хöд ӯвлзӯллгъндäн белн болвдн. Кошаран дулалдж ясвдн. Малин хот бас зööгдäд бел кегдсн бääнä.

Би эврäнь бригадин нерн деерäс 1959 джилд 100 хöн болгънас 130 хургъ авад государствд 1-ч сортин каракульск хӯрсх икäр öгх ӯгäн öгчäнäв.

МАЛИН СПЕЦИАЛИСТНРИН НИЛЬЧИГ ÖÖДЛӮЛХМН

О. ХУЛХАЧИЕВ.

Элст балгъсна «Буратинск» совхозин парторганизацин сеглäтр.

Эн джилд мана совхозин коллектив государствд тӯрӯн болдж 160 минъгън пуд буудя öгäд малин хотин буудя белдв. Дакад олна малд хойр джилдäн кӯрх öвсн болн солом белдгдв, силос болм тоогъарн бас даргдв.

Ода малин бääрнӯр öвс зööлгънд гол оньган тäвджäнäвдн. Ӯвлин цагт кергтä малин хотин 60 процентнь мал ӯвлзх бääрнӯр зööгддж одсн бääнä.

Буратинск совхозд республикин селäнä эдл-ахун министерствин халхас сäн гидг дöнь-тус кӯргдх зöвтä. Мана совхозин хöн малд йилгъäн сäн асрмдж, шишлнъ зоотехническ - ветеринарн кергӯдлдвр кергтä. Эн кöдлмш сулин учрар мана совхозин хöн малин бääдл ода бийнь сäн биш. Мана кесг фермсäр бääх дуту-дундсиг ахр цагин дунд уурулдж, хöн малин шим-шӯӯс öödлӯлхин тöлä малин специалистнрин нильчинь öödлӯлхмн.

Эртäр хöд хургълуллгънд—цуг чидлäн

БЛИНЯЕВ И. В.

Сарпинск района Чапаевин нертä совхозин ах хööч.

Эртäр хöд хургълуллгън — хöн малиг цаарандинь, улм олар öсклгънд эркн чинртäнь ода олнд медгдв. Тегäд эн учрар тӯрӯн болдж эн тöрин тускар цööкн ӯг келхäр седлäв.

Эртäр кöгинь тäвдж ӯвлäр эс гидж эрт хаврар хööнä тöл авна гисн гиигн кöдлмш биш. Энӯнд ик гидг кöдлмш, килмдж кергглгднä. Эртäр хöд хургълуллгъна гол тöрнь — тӯрӯн болдж шимтä сäн хот, дулан кошар, хаша-хаац белдлгън болджана.

Би эртäр хöд хургълуллгъиг тавдгч джилдäн кеджäнäв. Эн тавн джилин дамшлтас товчлдж авгдсн ашиг ахрар келхлä, иим болна: эртäр хööнä тöл авлгънд кеврас авн намр кӯртл кинäн кевäр белдх кергтä. Залху, кöдлмштäн хоома хööч, эн кöдлмшиг диилвртäгъäр кедж эс чадш угань мел кенд болв чигн ил медгдджäнä.

Нääднр хöд таргън-цадхлнъгар кöгд орх зöвтä. Эн кергт газрин идг ик туста болна, зугл энӯг эвинь олдж, зоотехническ заавврар эдлхмн. Ямаран чигн джилд хööнä ардиь орад хäрӯлäд, цагтнь услад асрмдж кехлä — хöд ясрдж сääрхнь лавта.

Ода мана хööнä бääрнд 200 тонн öвсн белдгдсн бääнä. Малин хот белдлгънд отарин кöдлäчнр цугтан орлцна. Малин хотин тускар тӯрӯн болдж хööч бийнь килмджäн, седврäн гархк зöвтä. Тегäд чигн ӯвлäр хööдин тöл авлгън джил болгън му бишäр кегднä. Мана отарин эн джилин ӯвлäр гарсн эр хургъд экäсн салх цагтан 45—49 килограмм татсмн.

1959-ч джилд эртäр хургълх 100 хöн болгънас 125 хургъ, хöн болгънасн 5,5 килограмм ноос авх даалгъвр авчанав.

Малин хотин бат кöрнъ—хö öсклгънä улнь

К. ЛУНЕВ.

Сарпинск района «Гигант» колхозин зоотехник.

„Гигант" колхоз хальмг республикд бääхтä, цуг федерацд ик гидг колхоз болджана. Энӯнä эдл-ахунь джил болгън öсäд йовна. Ööрхн цагин дунд колхозин хöн малин тонь 100 минъгънд кӯрхмн. Колхоз эн джилин хаврар 3 сай арслнь мöнъгнä техник авад техникин ӯнинь цугтагъинь эн джил хäрӯлджäнä.

Мана колхозин бääдлд малин хотин батта кöрнь бӯрдäлгън—эркн чинртä тöр болджана. Урдк джилмӯдт малин хот белдлгънä зура ик гихдäн 70-75 проц. кӯцäгдг билä. Эн джилин малин хот белдлгънä зура 111 процент кӯцäгдв. Хар газрин идгт ӯвлзх хöн болгънд 2,3 центнер öвсн белдгдсн бääнä.

Колхозин усна тöр манд ода бийнь сääнäр хагългдад уга. Энӯг боодг боолгъна халхар хагълдг болхмн билä. Болв манд газр малтлгъна шишлнъ машин, техник уга. Республикин усна эдл-ахун управлень энӯнä тускар тооллдж колхозин газрар ус бäрхин, боодг боохин аргъ хääдж, колхозмудт тодрха дöнъ-тусан, селвгäн кӯргхш. Республикин селäнä эдл-ахун Министерств „Гигант" колхозин усна эдл-ахун тöрäр соньмсдж энӯнä олна малиг сäн усар теткхин тöлä тодрха керг-ӯӯлдвр темдглдж ööрхн цагин эргцд илднь хагълхин аргъ хääх зöвтä.

Тодрха гардвран ясрулхмн

М. ЗЕМЛЯНСКИЙ,

«Кировск» совхозин директор.

Мана совхозин коллектив селäнä эдл-ахун эн джилиг му биш диилвртäгъäр тöгсгджäнä. Государствд буудя болн мах öглгънä джилä зурагъан кӯцäчклäвдн. Государствд ноос öглгънä зура шидрäс кӯцäгдхмн.

Эн джилд хöд сääнäр хäрӯлгддж идшӯлгдснä ашд махнд öггдсн хöн болгън дундлад 43,4 килограмм татв. Эртäр гарсн хургъд болгънас 1,7—1,9 килограмм ноос авгдджана. Хöнд эртäр кöг тäвлгън тöгсв. Хööнд искусственн кöг тäвлгънä зура 70 процентд кӯцäгдсн бääнä.

Эртäр хööнä тöл авлгъиг диилвртäгъäр кехин тöлä тӯрӯн болдж малин дулан хаша-хаац, хööчнрин гермӯд тосхлгъиг тӯргдӯлх кергтä. Болв тосхлтин материал, хамгин тӯрӯн болдж модн уган учрар тосхлт öргäр кегдджäхш. Ӯлгӯрнь, мана совхоз эн джилд зурагъар хäлäгдсн негн чигн кубометр мод авсн уга. Шил, хада болн наньчигн эркн кергтä материалс йир ховрар ирнä. Совхозснабд, РТС-д нам плугин лемеха чигн уга болдж гарна.

Хальмг АССР-н селäнä эдл-ахун министерств эн тоотиг тоолдж эврäннь гардвран сääрӯлх зöвтä. Селäнä эдл-ахун министерств совхозмудин кергглгъиг, альк-нег дуту-дундсиг цагтнь меддж дöнъ-тусан кӯргджäх кергтä.

100 гектар газр болгънас малин шим-шӯӯс

ТОЛМАЧЕВ А. К., селäнä эдл-ахун наукин кандидат.

Эдлгдг 100 гектар газр болгънд малин шим-шӯӯс гарглгъиг икдӯллгън—селäнä эдл-ахун цуг кöдлäчнрин, специалистнрин гол тöр болджана.

Öдгä цагт республикин цуг колхозмудар болн совхозмудар 100 гектар болгънд 37 хöн бääнä. Хö öсклгъäр авсн даалгъвран кӯцäхин тöлä эн тоог эркн холвх кергтä. Энӯг кӯцäхд манд цуг эв-аргънь бääнä.

1958 джилин январин 1-г шинд Западный болн Яшалтинск районин 10 колхозмуд болн совхозмуд 100 гектар газр болгъндан 75 гар хööтä билä, эн районин Сталинä нертä болн „Заветы Ильича" колхозмуд болхла, 100 гектар газр болгъндан 94—96 хööтä бääсмн.

Торгън нооста хöд öсклгъиг тӯргдӯлхин тöлä нääднр хööдин дӯнъгнь цуг хööнд багъ гихдäн 45—50 процент болх зöвтä. Öдгä цагт республикин цуг хööнд зугл 37 гар процентнь нääднр хöд болна. Республикин тӯрӯн нӯӯрин эдл-ахус—„Черноземельский" совхозин болн балгъсна Сталинä нертä колхозин хööнд 45 гар процентнь нääднр хöд болна.

Хöн малиг тӯгäр öсклгънд ӯвлäр, эрт хаврар хöд хургълуллгън эркн чинртä. Эн тöриг республикин эдл-аху болгънар öргäр делгрӯлх кергтä.

Хööчнрин бääдл-джиргълд сäн оньган тäвджäхмн

Ш. Д. КИЧИКОВА.

«Лиманный» совхозин ах хööч.

Мини отар—ирг хööдин отар. Ноос киргългъäр авсн даалгъвран кӯцäгъäд хöн болгънас 9-д килограмм ноос киргъдж аввдн. Малин хотан бел кегъäд, ӯвлзнъгӯрн зööгъäд авчквдн. Малин хаша-хаац бас бел бääнä.

Хäрӯлджäх хööдäн бӯрн-бӯтäр, таргън-цадхлнъгар ӯвлäс гаргъäд ирх джилд хöн болгънас 9,1 килограмм ноос киргъдж авх даалгъвр авчанавдн.

Дакад хööчнрин бääдл-джиргълин тускар цöн ӯг келхäр седджäнäв. Хööчнр намр-ӯвлин цагт шишлнъ хувцн кергтä. Болв хööчнр кесг саамдан дулан хувц-хунрар, госнбальнгкар теткгдхш. Потребительск кооперац эн тускар сандж хööчнрин бääдл-джиргълинь сääрӯлгънд кергтä эдлтäр, хот-хол цагтнь авч ирджäх зöвтä.

ШИН ӰЗГӰД ДАСДЖ АВТН

Ӱзгӱдт сольвр оруллгън

Хальмг келӓр гарчах мана газет эн сарин хӱвӓрӓс авн эклӓд, зӓрм шин ӱзгӱд олзлджана. Эн—мана республикин бӓӓдл-джиргълд, сургъуль-эрдмин ӧслтд ик дӧнъ болгч тӧр.

Шин алфавит, мана хуучн ӱзгӱд мет, цуг советин улст олзлгддг орс алфавитӓс иштӓгъӓр батлгдсмн. Болв, эндр ӧдр кӱртл мана „Хальмг ӱнн" газет олзлджасн хуучн алфавитӓс шин алфавит зӧвӓр ӧвӓрц. Хуучн алфавитин мунь—нег ӓӓг хошад ӱзгӓр темдгллгън. Урднь кесг давхр ӱзгӱд бӓӓдг бӓӓсн; эн ӱзгӱд ӱлӱ орм эзлӓд, барлгддж гарчах газет, дегтрин зӓӓгъин 30 процент кӱртл олз угагъар ӱрӓнӓ.

Ода тер давхр ӱзгӱд хайгдад, теднӓ ормд неджӓгъӓд ӱзгӱд орв.

Дора эн шин ӱзгӱд барлджанавдн.

Хуучн ӱзгӱд—Ӓӓ, Ӱӱ, Ӧӧ, Ггъ, Дж дж, нъ.

Шин ӱзгӱд—Әә, Үү, Өө, Һһ, Жж, Ңң.

Темдг: урднь ӱгин эклцд „гъ" сонъсгдхла, ик ӱзг „г" бичгддг билӓ; шин зокалар, ӱгин эклцд „гъ" сонъсгдхла, „һ" бичгднӓ.

Комсомольцнрин болн багъчудин гӱджрлт

Комсомолин 40-ч ӧӧниг, Алдр Октябрин 41-ч ӧӧниг болн КПСС-н XXI-ч хург уктдж кӧдлӓд, Целинн района комсомольцнр болн союзн биш багъчуд селӓнӓ эдл-ахун цуг ӓнъгинь ӧскдж-ӧргджӓхӓр, малас гаргъдж авдг шим-шӱӱс элвӓхӓр болн олн кӱч-кӧлсчнрин бӓӓх бӓӓдл-джиргълинь ясрулхар чидлӓн ӓрвлл уга ноолда кецхӓв.

Хаврин тӓрӓ тӓрлгънд комсомольск-багъчудин тракторн 8 бригад, намрин тӓрӓ хуралгънд комсомольск-багъчудин 50 комбайнов агрегат кӧдлцхӓв. Эрдни-шишӓ тӓрдж асрдж, хурадж авлгънд 17 механизированн звенос кӧдлцхӓв. Совхозмудт болн „Родина" колхозд школьникӱдин 3 производственн бригад болн 5 звено кӧдлцхӓв.

Гектар болгънас 30 центнер эрдни-шишӓ авнавдн гидж даалгъвр авснаннь орчд 40 центнер авб. Эн джилин сентябрин 22-с октябрин 2 шин кӱртл зарлгдсн арвн хонга кӧдлмшт 412 комсомольцнр болн 250 сургъульчнр орлцдж кӧдлӓд, эн саамд 428 тонн эрдни-шишӓ хурадж авцхав.

Нег ӱлӱ сӓӓнӓр кӧдлцхӓснь „Балковский" совхозин эклц комсомольск организац (сеглӓтрнь ӱр Н. Гончарова). Эн организац 215 тонн эрдни-шишӓ хурав, „Прудовый" совхозд (сеглӓтрнь ӱр Гарин)—110 тонн хурагдв.

Малин хот элвгӓр белддж батлх кӧдлмшт комсомольцнр болн багъчуд 34080 тонн ӧвс болн 32240 тонн силос белдв.

Мал ӧсклгънӓ кӧдлмшин нӱӱртнь бас комсомольцнр йовна. Районд комсомольск-багъчудин хӧӧчнрин 38 бригад кӧдлджӓнӓ. Тасрхан сӓӓнӓр кӧдлдж йовхнь „Ленинский" совхозин ах хӧӧч комсомолец Дорджиев Муутлин болн „Троицкий" совхозас—Цонхлаев Цернӓ бригадс.

Эн джил ӱвлӓр болн эртхаврар хӧӧнӓ тӧл авлгъна кӧдлмшт район 500 багъчуд илгӓв. Багъчуд 12 кошар болн дуларулчксн 6 хаша ясв.

Районд ӓмтн бӓӓх 670 гермӱд, 33 кошар болн хӧӧчнрин 39 гер бӓрхд багъчуд шунмгъагъар орлцджана.

Культур ӧӧдлӱлх кӧдлмшт комсомольцнр бас чидлӓн ӓрвллго орлцдж кӧдлджӓцхӓнӓ. Ӱлгӱрнь, „Ленинский" совхозин комсомольск организац (сеглӓтрнь ӱр Мустафинов) зуна сард кино ӱзӱлдг кинотеатрин гер тосхв, клуб ясв. Радио болн электрофикац тосхгдад дуусгдджана. „Родина" колхозд бас электрофикац кегдджӓнӓ. Комсомольцнр болн совхозмудин библиотекс хӧӧчнрин бригадсин тӧлӓ шишлнъ библиотекс белдв. Троицк селӓнд стадион тосхлгън эклчкв.

Болв, иим элдв диилврмӱд бӓӓсн бийнь зӓрм ӓнъг кӧдлмшт ода чигн дуту-дундснь олн. ВЛКСМ-н райкомин кӧдлмшт нег ик дуту кӧдлмшнь—цуг хӧӧчнрин багъчудин бригадс, ӱкрчнр болн фермсин кӧдлӓчнрин дунд социалистическ дӧрлдӓ сулар делгрӱллгън мӧн.

Зӓрм комсомолин комитетс эрдни-шишӓ хуралгъна кӧдлмшт багъчудиг сӓӓнӓр орлцулдж чадсн уга. Ола бийнь районд хурагддж авад уга зӧвӓр ик эрдни-шишӓ ормдан бӓӓгъӓ. Эн кӧдлмшиг шулун дуусхин тӧлӓ ВЛКСМ-н райком дарунь кӧдлмшӓн чанъгъагъад, кергтӓ керг-ӱӱлдвр кӱцӓх зӧвтӓ.

Эдл-аху болн культур хурдар ӧӧдлӱлх программан кӱцӓхд цуг багъчудин онъг ӧгӱлдж кӧдлгх — ВЛКСМ-н райкомин болн эклц комсомольск комитетсин эркн тӧрнь. КПСС-н XXI-ч хургиг улм ик диилвртӓ тосхар ноолдагъан чанъгъахмн.

Б. САНДЖИЕВ;

ВЛКСМ-н танъгъчин комитетин инструктор.

РСФСР-н бичӓчнрин негдгч хургин ӧмн

КЕЛВР

Хар бишмӱд

Х. БАЙРАМУКОВА

Кезӓ нег цагт хар биш бӓӓсн чигн биз эн... Болв намаг ӱзхд эн хар билӓ, тиигчкӓд нам киртӓ—деернь цусн, нӱлмсн дуссн бӓӓдлтӓ...

Бишмд! Келхд амр! Энӱнӓ тускар данъгин кеегъӓр, ӧргмлджтӓгъӓр, дотран энӱнӓ эзнь болх ухатагъар келгддг билӓ. Бишмӱд болхла, авдр дотр кӱндтӓ орм эзлӓд, хорта хар могъа мет тогъшрад, хорга келӓн цагин селгӓн иртл бултулхар шиидсн, кевтнӓ. Авдрт бӓӓсн хувцн-хунр цугъар энӱнӓс ӓӓгъӓд, хооран цухрцхасн болдж медгднӓ.

Зӓрмдӓн иим болдмн. Дотрнь бӓӓсн тоотиг хӓлӓхин тӧлӓ эс гидж шин хулд дотрнь орулдж тӓвхин тӧлӓ цагцагар авдрин кӱнд бӱркӓсиг секдмн. Тер цагт, авдр дотр гол эзн болгч хар бишмӱд ӱклин тускар санх биш, нам юмар керг эс кесн бӓӓдлтӓгъӓр кесг ӱйдӓн кевтдг болв чигн, авдр дотрас ӱкӓрин ӱнр гарсн болад, кӱн хар-заяндан хооран цухрад оддмн. Болв энӱнӓ урдк ӧнъгнь буурад, хуучрад ирлдж, тиигх дутман, ӧӧрдлдж йовх ӱклӓн медӓд, ӓмд бӓӓхин тӧлӓ эн кӱчр кевӓр чирднӓ.

Тиигчкӓд энтн гер болгънд бӓӓнӓ. Иим бишмӱд уга гидг ик килнцтӓ...

Хар бишмӱдин шин эзн, Фатима урокан дасдж сууна. Манъгъдур эднд орс келӓр контрольн кӧдлмш, зокалмуд давтх кергтӓ. Кӱӱкн ик адгъмтагъар номан дасджана.

Авдрин бӱркӓсн генткн секгдснд Фатима чочад одв.

—Кӱӱкн миви, наар, эврӓннь зӧӧрӓн хӓлӓ, чи ӱзӓд угач. Хӓлӓх цагчнь ирв, арвн хойртач. Экнь чамд кесг хувц хоршавв.

—Баав, би адгъджанав, болх болхла лакяд хӓлӓнӓв. Экнь дурго бӓӓдлтӓгъӓр, эврӓннь кедж йовсн кӧдлмшӓн цаарандкь кев, авдр оньс уга ӱлдв.

Цӧӧкн час ӧнъгрснӓ хӧӧн Фатима сунягъад, суусн ормасн босв, экнь цухрлт угагъар кӱлӓджӓгъӓд, бахмджтагъар кӱӱкӓн гараснь кӧтлӓд, авдрур авч ирв.

Авдрин бӱркӓсиг эн эвлдж ӧргӓд, байрта бӓӓдлтӓгъӓр, неджӓдӓр ӧлг-эдиг авдрас гаргъв:

—Энӱг чини хадм эцк болх кӱӱнд, энӱг хадм экдчнь би хулддж авлав,—гиджӓнӓ.

—Кемр мини кӱргн ӧнчн болхла ягънат?—гигъӓд Фатима инӓв.

—Геннч. Эклӓгъӓн тиигдж кӱӱндлви. Тагчк бӓӓх зӧвтӓч. Кӱргнд эк-эцк бӓӓдг, уга болвчн белглх кергтӓ.

Тиигӓд кӱӱкндӓн экнь цуг хувц-хунринь ӱзӱлӓд, нег ӱлӱ ямр дӱнъгӓ кӱчр кевӓр эдниг хоршадж зӧӧсӓн цӓӓлгъдж келв.

Фатима пиш-хагърад инӓчкн алдад бӓӓсн бийнь, экӓн ӓрвлӓд, бийӓн бӓрӓд бӓӓв.

Хар бишмӱдт чеерӱл кӱрв. Энӱг хатхмрта альчурт цуглата бӓӓсинь, авдрин барун ӧнцгӓс экнь гаргъдж авч ирӓд, эвкӓринь секӓд делгв. Бишмӱдӓс гарсн тоормд болн кӧгджин ӱнрт кӱӱкн хамраман ӧӧглв.

Баав, би эн бишмӱдиг ӱмсшгов. Ола иим хувц ӱмсцхӓхш. Энтн ӱвлӓр чигн, зунар чигн ӱмсгдшго,—гидж Фатима келв.

—Геннч. Энӱгичнь ӱмсӓд керг уга. Болв кӱӱкндӓн иим бишмӱл угагъар бӓӓдж болшго, му нер,—гидж экнь келв.

Энӱг бас чи тӱрӱ кевӓр оллчи?—гидж, невчк ламнсн бӓӓдлтӓгъӓр Фатима сурв.

О, энӱнӓнчн туудджнь ут. Сонъс,—гигъӓд экнь авдрас гаргъсн тоотан хӓрӱ дӱрв.

☆☆☆

... Хӱрмин хӧӧн хойр сар болв. Берин нерн Салимат билӓ. Залугъин, Хасана экэцкин—хадмдиннь герт бер орад уга, эндр орхмн. Эн учрар нӓр болджана, гармачин татсн тӱргн айсмудт биичнр селгӓдлӓд бӓӓцхӓнӓ. Гермӱдин хавтха ора деер гергд сууцхана (эднд биилх йосн уга), тер мет нӱцкн бичклдӱд турвагъас турва тал кӧӧлдлдӓд, нег-негнӓннь ард бултцхана.

Газа, хотн дотр, маштг стулмуд деер кӧгшд сууцхана, эдн биилджӓх багъчудиг дорагъар хӓлӓлдӓд, зӓрмснь кӧвӱндӓн кӱӱк, зӓрмснь кӱӱкндӓн кӱрг шинджлджӓцхӓнӓ.

Ӱдин мӧргӱлин цагин алднд, Хасана элгн-саднд кӱӱкнӓ газрас ирсн белг тӱгӓдж ӧггдхмн гисн зӓнъг гарад ирв. Эн зӓнъгин хӧӧн, команд ӧгсн мет, гарман дун уурад, биилдгӓн чигн уурцхав. Берин хоран ӱдн тал цугъар шилтдж хӓлӓцхӓнӓ. Нам эднӱр зертӓ-зевтӓ хортд нег биийӓснь дӓврв чигн эдн оньгъш уга дӱнъгӓ...

Дотрнь, кӱӱнд ӱзгллго суусн Салиматин хоран ӱдн ӧргнӓр секгдв Тендӓс кесг кӱӱкд улс цуврлдад гарч ирцхӓв. теднӓ ӧмннь зӧвӓр медӓтӓ кӱӱкд кӱн йовна, хамгин ардас гарч ирсн цӧӧкн кӱӱкд улс ӧлг-эд авч аашцхана, эдн Салиматин элгн-садн улснь. Ӓмтн цугъар эднӱр ормалдцхав. Сӓӓхн ӧдр бӓӓсн учрар белгиг газа, хотн дотр тӱгӓдж ӧгх болцхав, тегӓл гиичин улс, урдаснь белдӓд делгчксн кевс деер, тал дунд сууцхав. Сӓӓнӓр оньгъад хӓлӓхлӓ, эдн зӧвӓр ӓӓмджӓцхӓнӓ... берне (белг) ягълдж таасгдна гидж зовджацхана...

Эднӓ дару талдан хорагъас бас кӱӱкд улс цувлддж гарч ирв. Элн—Хасана элгн-садн улс. Эднӱр хӓлӓсн кӱн, эдн тӧрӱц юмгъар чигн тӧр кеджӓхш гидж санхмн.

Болв... Эднӓ зӱркнь хальгад бӓӓнӓ. Цусна бульгллгънд эднӓ чирӓнь нег улагъад, нег цӓӓгъӓд, тенъгрин халун болдг болвчн, эднӓ ӧргнь хавджнънад бӓӓнӓ, тӱдӱ дӱнъгӓ эдн дотран ууртан бӱтдж, чолун мет хатурдж одцхасн, ӓрӓ тесдж йовцхана. Эдниг зуг ӓрӓ кӧндӓвӓс ӧршӓнъгъӱ угагъар шуугa татх бӓӓдлтӓ.

Хойр бийин улс орм-орман эзлӓд сууцхав. Теднӓннь чигн, эднӓнь чигн дотрнь галв хурлзад бӓӓнӓ. Болв юмни ик ӓӓмшг талдан газрт билӓ...

Хорагъасн гардг йосн уга, цугтнь мартгддж хайгдсн Салимат[illegible] ӓӓмшгтӓ уханлагъан ноолдад сууна. Иим кӱӱрин эк татгчнь эн болляжах бӓӓдлтӓ болв чигн, энӱг цугъар мартсн бӓӓдлтӓ...

„Мини белгиг ӓмтн таасхм, угай. Багъ гихий... Худнрасн му нер сонъсшгон тӧлӓд; теднӓ бахинь ханъгъахин тӧлӓд, хӓӓмнь, эк мини, бичкн кӱӱкд кӱртлӓн нӱцкн, ӧлн ӱлдӓвшлм, намагъан, Салимат, гигъӓд"—гих уханлан Салимат ӓӓмӓд, суух орм олдж чадхш.

Шинъкӓн джиргълин тӱрӱн ишклӱр орджах, арвн наамтӓ кӱӱкн Салиматд йир ӓӓмшгтӓ..

Залугъиннь чирӓд, хадм экин, хадм эгчин чирӓд эн йир икӓр ӓӓджӓнӓ... Тиигджӓгъӓд цугъар сӓӓнӓр тӓӓлрӓд чигн бӓӓх бизл! Белг таасгдх чигн билз! Тиим чигн болх... Бурхн ӧршӓг...

Кӱӱкн дал-дал гигъӓд чичрӓд бӓӓнӓ. Нӱднь харнъгъутрад, юмн ӱзгдхш. Энӱнӓ [illegible]джуд ӱлдӓсн кӱӱкн, юн б[illegible]джахинь медлго, ӓӓмшдж галгзлна.

Эн цагла гиичнр ӱмскӱлӓн гаргъджацхана. Хасана элгнсаднь ӧлг-эдӱр нӱднӓннь бульнъгар хӓлӓлдӓд—ӱмскӱл угагъар чигн Салиматл дуртав[illegible], мадид йилгъл уга, кӱӱкнтн маналм гих бӓӓдл гаргъад, эс медсн болад, цемцӓлдӓд бӓӓцхӓнӓ...

Генткн цугъар ӧкӓлдӓд одцхав, герин ора деер суусн улс дорагшан шагъалдцхав.

—Цагъан девскр, бишмӱд, киилг-шалвр, калош, савнъ, тӓмкин тӱнъгрцг, шалврин ӧлк—эн тоот цугъар Хасана эцкд (тернь кезӓнӓ ӧнъгрсмн!),—гидж, тӱгӓлдж ӧгчӓх гергн, ӧлг-эд болгъниг ӓ[illegible] цугъар ӱзтхӓ гигъӓд, ӧӧдӓн ӧргдж ӱзӱлдж, келв. Хаджуднь бас нег гергн гар залгъад, ӱмскӱлиг кӱргӓд ӧгӓд бӓӓнӓ. Амтс зӓрмснь таассн бӓӓдлтӓгъӓр толгъагъан геклднӓ,зӓрмснь шимллӓд, алнъгтрцхана (калош гилгр биш болджадг чигн билз, тӓмкин тӱнъгрцг эвгогъар хатхгдсн чигн билз).

—Кӱӱкд кӱӱнӓ хувцн, бишмӱдин эд, киилг, калош, торгън альчур, савнъ, утцн, зӱн,—Хасана экд.

—Авгъ-ахднь, ӱй-дӱӱднь, нагъц-эгчднь, терӱнднь-энӱнднь гигъӓд, кесг ӱмскӱл тӱгӓгдв. Нам ӓмтн хӓлӓн гидж кӧшӓд бӓӓв.

Хасана эгч Зубайдад чеерӱд кӱрв. Амтн цугъар тагчк болад, нам нарт орчлнъ деер ӓмд бӓӓх угагъан бийснь мартчкцхав: бернь эврӓннь сӓӓхн бишмӱлӓн хадм-эгчдӓн ӧгхий аль угай? Юн болдгдж? Шулун, шулун. Ягътлан ударулджахмб?..

(Чилгчнь дарук номерт)

Редактор МУКЕБЕНОВ Д. М.

Редакцин хайг: Хальмг АССР, Элст балгъсн, Ленинӓ проспект, 35. Телефонь: редакторин—2-63, ответсекретарин—1-66, партийн, селӓнӓ эдл-ахун отделмӱдин — 2-09, бичгӱдин, культурин отделмӱдин, бухгалтерин 1-62.

ВГ 11639 Элст балгъсн, типография № 1, ул. Крупской, 5. Заказ 2426 Тираж 3840